

**БЎЛАЖАК ПЕДАГОГЛАРНИ ТАЙЁРЛАШДА ЗАМОНАВИЙ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИНГ
АХАМИЯТИ**

Абиджанова Сурайе Садықджановна
Жаҳон тиллари кафедраси ўқитувчиси
Қўқон Университети

Аннотация: Мақолада бўлажак ўқитувчисини тайёрлаш жараёнига компетенциявий ёндашув усули кўриб чиқилган, унда компетентлик асосида такомиллаштириш, уларнинг компетентлигига қўйиладиган асосий талаблар ажратиб кўрсатилган, ҳозирги замон ўқитувчисининг касбий компетентлигини шакллантириш ва ривожлантиришда интерфаол усулларнинг истиқболлари ҳақида фикрлар юритилган.

Таянч сўзлар: *бўлажак ўқитувчиси, компетенция, дидактик ўйинлар, таълим жараёни, касбий ваколат.*

Замонавий таълим соҳасида компетенциявий моделни қўллаш таълим жараёнини ташкил этиш, уни бошқариш, ўқитувчилар фаолиятида ўқув жараёнининг натижаларига кўра билимларни ўзлаштириш концепциясига асосан таълим оловчиларнинг таълим натижаларини баҳолашда принципиал ўзгаришларни назарда тутати. Асосий мақсад – бу маълумотлар ҳажминини ўзлаштириш эмас, балки уларга ўзларининг мақсадларини аниқлаш, қарор қабул қилишда, одатий ва ностандарт ҳолларда ҳаракат қилиш имконини берадиган кўникмаларга ўргатишдир.

В.В.Нестеров, А.С.Белкинлар «Компетенция таълим жараёнида самарали фаолият учун зарурий шартшароит яратувчи касбий ваколат, функциялар, компетентликни эса компетенцияни самарали амалга оширишни таъминловчи касбий ва шахсий сифатлар мажмуаси», - деб таърифлаган [2:186]. Бўлажак ўқитувчиларини тайёрлаш жа раёнида ахборот билан ишлаш компетенцияларини шакллантириш учун мультимедияли воситалардан кенг фойдаланмоқ мақсадга мувофиқдир. Мультимедияли дарсда таълим жараёнига компетенциявий ёндашув асосида таълимий мақсадларга эришиш кафолатланади. Кузатишларимиз шуни кўрсатадики, ҳар бир талаба умумкасбий ва ихтисослик туркум фанларига нисбатан ўзининг индивидуал ёндашувига эга. Индивидуал ўқитиш жараёни профессор-ўқитувчиларга талабаларнинг ўқув-билув фаолиятларини визуаллаштириш имконини беради. Жумладан, мультимедиа технологияларининг муҳим жиҳати шундаки, уларда турли даражадаги ахборотлар интеграллашган ҳолда ифодаланади.

Анъанавий ўқитиш жараёнида бўлгани каби ноанъанавий таълим жараёнида матнлар, жадваллар, графиклар, иллюстрациялар билан бир қаторда, талабаларни фаол ривожлантириш характериға эға бўлган нутқ воситалари, мусиқа, турли анимациялар ўз ифодасини топади. Шу ўринда муҳим аҳамиятға эға бўлган йўналишлардан яна бири мультимедиа воситаларида аудио ҳамда визуал ахборотларнинг параллел тарзда

талабаларға тақдим этилишидир. Мазкур технология ёрдамида талабалар ахборот-коммуникацион технологиялар билан ўзаро мулоқатға киришишларининг янги даражаси намоён бўлади.

Бўлажак ўқитувчиларида компетенцияларни самарали шакллантиришда дидактик ўйинлардан кенг фойдаланиш лозим. Таълимға оид ўйинлар таълим беришнинг замонавий психолого-педагогик технологияларида муҳим ўрин эгаллайди. Усул сифатида улар XX асрнинг 70-йилларида кенг тарқалган. Ҳозирги вақтда қўлланилиши соҳасига мос равишда таълимий ўйинларнинг ҳар хил турлари мавжуд.

Дидактик ўйинларни дарсда қўллаш таълим-тарбия жараёнига ноанъанавий усулда ёндашувни ифодалаб, анъанавий дарслардан бир қатор сифатлари билан фарқланади. Яъни, ўқув жараёнини бевосита қизиқарли ўйинлар асосида ташкиллаштириш, талабаларнинг биргаликдаги ҳаракатини таъминлаш, масалага гуруҳ бўлиб ёндашиш натижасида талабаларнинг фаол ҳаракати ва мантиқий тафаккури ривожланишига шароит яратилади. Бўлажак ўқитувчиларининг математик нутқ бойлигини оширишда ҳам дидактик ўйинлардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Биз қуйида таълим жараёнида талабалар фаоллигини оширишга хизмат қиладиган ўйин турларини кўрсатиб ўтамиз: «Қисқа муддатли ёзма иш», «Эрудит», «Заковатли зукко» ва ҳақозо. Бу ўйинларни амалга ошириш учун шундай дидактик шароит яратиш керакки, ўйин машғулотида қатнашувчилар мавжуд билимларини намоён этишга одатланган бўлишлари керак. Шунинг алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, дарс давомида фойдаланилаётган дидактик ўйин дарснинг мавзусига мос равишда танлаб олиниши муҳим аҳамиятга эгадир.

Талабаларда таянч ва фанга оид компетенцияларни шакллантиришда профессор-ўқитувчининг компетентлиги ҳам муҳим аҳамият касб этади. Сабаби талабалар ўз ўқитувчиларининг маърузаларини тинглаш билан илмий билимларни ўзлаштирадиган ҳамда айни пайтда нутқ маҳоратини ҳам ўрганадилар. Шундай қилиб, таълим берувчининг ўз касбига доир билимларни яхши билиши ва унинг хулқ-атвори талабалар учун намуна

бўлиб хизмат қилади. Бу эса, пировард натижада бўлажак ўқитувчининг бутун фаолиятига таъсир этади.

Компетентлик тушунчаси нафақат аниқ билим ва кўникмалар, балки аниқ стратегия, мос эмоция ва муносабат, шунингдек, бутун бир тизимни бошқариш механизми мавжуд эканлиги талаб этиладиган мураккаб амалий масалаларни ҳал этиш билан боғлиқ. У ўз ичига нафақат когнитив ташкил этувчини, балки қадриятли йўналганликнинг мотивацион, етук, ижтимоий ва ахлоқий тизимларини ҳам олади [3:13]. Компетентлик тушунчаси бу символик образ бўлиб, бу тушунчани таърифлашга турлича ёндашувларни кўриш мумкин. Уларда бу тушунча малака, иқтидорлик, қобилиятлилик, билим, кўникма ва муносабатлар мажмуаси тарзида талқин қилинган.

Бўлажак ўқитувчилари умумкасбий ва ихтисослик фанларини ўзлаштириш орқали замонавий компетенцияларга эга бўлиши лозим. Олий таълим муассасаларида таълим бераётган профессор-ўқитувчилар томонидан ишлаб чиқиладиган ва фойдаланилаётган ўқитиш технологиялари бўлажак ўқитувчи касбий компетентлигини шакллантириш таълим тизимининг таркибий қисми бўлиб, ўз касбини эгаллашнинг аҳамиятли бўлган дастлабки базасини яратишга, келажакда касбий фаолиятини юқори даражада амалга ошириш учун назарий, амалий ва мотивацияли тайёргарликнинг босқичма-босқич шаклланишига ёрдам беради.

Адабиётлар руйхати:

1. Нестеров В.В., Белкин А.С. Педагогическая компетентность. Екатеринбург: Учебная книга, 2003. –С. 186.
2. Темуров С.В. Бўлажак ўқитувчиларида касбий компетентликни шакллантиришнинг назарий асослари. –Т.: Фан ва технология, 2014. 13-б.
3. Abbasovna, S. M. (2023). Professional Competence of Teachers and its Formation. *Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences*, 2(4), 52–55. Retrieved from <https://procedia.online/index.php/philosophy/article/view/523>
4. Saodat, S. (2021). THE BENEFITS OF USING CRITICAL INCIDENTS IN TEACHING LANGUAGES. In *Conference. PERSPECTIVES OF IMPLEMENTING INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING* (Vol. 11, pp. 86-89).